

Η σημασία της ταξικής ανάλυσης και το Κυπριακό Ζήτημα (Ηλεκτρονικό Άρθρο)

Ιστορικό σημείωμα

Αυτό το ηλεκτρονικό άρθρο δημοσιεύτηκε τον Ιούνιο του 2017 στην ηλεκτρονική σελίδα της [Αγκάρας](#).

Περιεχόμενο

29 Ιούνιο, 2017

Η σημασία της ταξικής ανάλυσης και το Κυπριακό Ζήτημα

- Του Νεόφυτου Καρκώτη (φιλοξενούμενο άρθρο)

Εισαγωγή

Ανατέμνοντας το Κυπριακό Ζήτημα και τις σύνθετες πτυχές που το αποτελούν καθίσταται αναμφισβήτητη ανάγκη για όσους υιοθετούν την μαρξιστική επαναστατική θεωρία, να υπαγάγουν το πρακτικό αυτό ζήτημα υπό το αναλυτικό πρίσμα των σχετικών μαρξιστικών- λενινιστικών αρχών. Το Κυπριακό Ζήτημα, αφενός δεν μπορεί να αποκόπτεται από το ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο εντάσσεται σήμερα και τις κατηγορίες που το συνοδεύουν, αφετέρου δεν είναι δυνατόν να θεωρητικολογούμε ατέρμονα κάνοντας αόριστες επικλήσεις στο μαρξισμό. Η θεωρία φωτίζει τη πράξη, αλλά και διαλεκτικά αντιστρόφως η πράξη επικαιροποιεί τη θεωρία. Αν ο μαρξισμός- λενινισμός αποστεώνεται, ανάγεται στη σφαίρα της μεταφυσικής, και αποκτά μια εσχατολογική διάσταση ντετερμινιστικής αυτό-εκπλήρωσης τότε οι φορείς του έχουν αποτύχει. Ο Λένιν ήταν και παραμένει ένας σπουδαίος θεωρητικός και πρακτικός επαναστάτης γιατί μπορούσε – επιστημονολογικά και μεθοδολογικά- να αναλύει ευκρινώς την κάθε κατάσταση στον ιστορικό χωρόχρονο της και να επιλύει τα προβλήματα και τις αντιθέσεις που είχε ενώπιον του σε πρακτικό επίπεδο.

Λαμβάνοντας τα άνω υπόψη, το παρόν άρθρο επιχειρεί να αναδείξει τη σημασία που έχει να κατανοηθεί και να προσεγγιστεί το Κυπριακό Ζήτημα έχοντας ως εργαλείο ανάλυσης και αναλυτική κατηγορία τις κοινωνικές τάξεις. Την ίδια στιγμή, αναλύοντας τους παράγοντες αναδιάρθρωσης της καπιταλιστικής σφαίρας παραγωγής που ευνόησαν διάφορες αντί- ολιστικές προσεγγίσεις (μεταμοντερνισμός, κονστρουκτουβισμός, ερμηνευτική, μικρό-κοινωνιολογία κ.α.), ασκεί κριτική στον κοσμοθεωρητικό τους πυρήνα (επιστημολογικό σχετικισμό, μεθοδολογικό ατομικισμό) δείχνοντας την αδυναμία τους να ορίσουν τις αιτίες και το συνολικό πλαίσιο που διέπει το Κυπριακό Ζήτημα.

Οι μη ταξικές αναλύσεις ως απόρροια της αναδιάρθρωσης της παραγωγής

Ως αποτέλεσμα διάφορων παραγόντων που αφορούν την αναδιάρθρωση της καπιταλιστικής παραγωγής σε παγκόσμιο επίπεδο, που σαφώς επηρέασε και τη σφαίρα παραγωγής της κυπριακής οικονομίας (συνεπώς την εργασιακή διαδικασία και την ταξική της διάρθρωση), όλο και

περισσότερες προσεγγίσεις αναφύονται που θεωρούν τις κοινωνικές τάξεις ως ξεπερασμένη ή ανεπαρκή αναλυτική κατηγορία.¹ Οι γεωγραφικές μετατοπίσεις της βιομηχανικής εργασίας, η ανάδυση «άυλων» μορφών εργασίας (υπηρεσίες, πληροφορικοί, επαγγελματίες, πανεπιστημιακοί), η αποκέντρωση της παραγωγής, ο τεχνικός καταμερισμός της εργασιακής διαδικασίας (χειρωνακτική, αυτόνομη, εποπτική, εκτελεστική κ.α.) η λεκτική-επικοινωνιακή μορφή που αισθητικιστικά απέκτησαν τα μέσα παραγωγής και οι κοινωνικές σχέσεις («μεταφορντισμός»)², και η από- υλικοποιημένη διαδραστική εργασία (διαχείριση συμβόλων/εικόνων, αντιληπτικότητα, συνεργασία) είχαν μια σειρά από αντανakλάσεις σε επίπεδο κοινωνικής διαστρωμάτωσης και διαμόρφωσαν σύνθετες ταξικές καταστάσεις.

Συγκεκριμένα, αναδείχθηκαν τα μικρά και κυρίως τα (νέα) μεσαία αστικά στρώματα³ που διαφοροποιήθηκαν ως μισθωτοί εργαζόμενοι από την εργατική τάξη (μη «παραγωγική» εργασία, βιοτικό επίπεδο, εισόδημα, γόητρο επαγγέλματος, ειδικές δεξιότητες, πολιτισμικό-γνωσιακό κεφάλαιο, τρόπος ζωής, καταναλωτικές πρακτικές κ.α.) και τα οποία βρέθηκαν σε μια «προνομιακή θέση» σε σχέση με τον κοινωνικό καταμερισμό της εργασίας. Αυτά τα στρώματα λόγω της θέσης τους που τους επιτρέπει να μην βιώνουν ένταση αναφορικά με την κοινωνική τους κατάσταση και βρισκόμενοι σε θέση κάλυψης των υλικών τους αναγκών, ευνόησαν προσεγγίσεις που υποστήριξαν ότι οι κοινωνίες απώλεσαν τον ταξικό τους χαρακτήρα ή/και ότι η σφαίρα παραγωγής δεν αποτελεί πεδίο συγκρότησης συλλογικών κοινωνικών υποκειμένων (τάξεις). Για τα στρώματα αυτά η εκμεταλλευτική σχέση (αντιθετική) μεταξύ κεφαλαίου – εργασίας «εξαφανίστηκε», η κοινωνία κατατμήθηκε σε ατομικές μονάδες ενώ θεωρήθηκε ότι διαμορφώθηκαν άλλα πεδία δόμησης κοινωνικών υποκειμένων. Περαιτέρω, αναζητήθηκε ο ορισμός και η κατανόηση των κοινωνικών φαινομένων μέσω άλλων αναλυτικών πλαισίων που θεωρούσαν ως «οικεία» βάσει της συμμετοχής τους στην εργασιακή διαδικασία.

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, αυτές οι αναδιαρθρώσεις στη σφαίρα παραγωγής με τις συνακόλουθες επιπτώσεις στην κοινωνική διαστρωμάτωση και την εμφάνιση (ή επαναφορά) αναλύσεων που αρνούνται τις ολιστικές προσεγγίσεις, τις καθολικές αξίες και την ταξική ανάγνωση της κοινωνικής πραγματικότητας, αφορούν έκδηλα και το κυπριακό κοινωνικό πλαίσιο. Η κυπριακή οικονομία (στις ελεγχόμενος από τη νόμιμη κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας περιοχές) ακολούθησε τα τελευταία 20-30 χρόνια μια πορεία κατά την οποία ο τριτογενής τομέας των υπηρεσιών (νομικές υπηρεσίες, ελεγκτικά γραφεία, χρηματοοικονομικά, τράπεζες, τουρισμός) αναπτύχθηκε ραγδαία.⁴ Την ίδια στιγμή ο βιομηχανικός τομέας αν και παρέμεινε ενεργός (μεταποίηση, κατασκευαστικός κλάδος) σταδιακά μειωνόταν, με αποτέλεσμα σήμερα πάνω από το 80% της κυπριακής οικονομίας να βασίζεται στον τομέα των υπηρεσιών και εν πολλοίς τους μισθωτούς υπαλλήλους αυτού του τομέα να δραστηριοποιούνται σε εργασίες των οποίων η υφή είναι «άυλη». Βέβαια, πρέπει να επισημανθεί ότι οι αστοί οικονομολόγοι επιμένουν να εντάσσουν στον τομέα των υπηρεσιών και εργασίες οι συνθήκες των οποίων κάθε άλλο παρά «άυλες» ή «μη βιομηχανικές» μπορούν να θεωρηθούν (π.χ. Fast Food).⁵

Οι αναδιατάξεις, λοιπόν, στην καπιταλιστική παραγωγή και αναπόφευκτα στο σύνολο των κοινωνικών σχέσεων ανέδειξαν τον ατομικισμό (αυτονομηματοδότηση, αυτονομία), την αναζήτηση μεταϋλιστικών (συμβολικών) αξιών, την ανάγκη «αυτοπροσδιορισμού» μέσω άλλων ταυτοτήτων (πολιτισμός, οικολογία, παράδοση) κ.α. έχοντας διάφορες επιπτώσεις στον τρόπο σύλληψης της κοινωνικής πραγματικότητας. Προσεγγίσεις που βρίσκουν έρεισμα στη διυποκειμενικότητα, στην κουλτούρα, στην λεκτική αλληλοδραση, στην αισθητικιστική/εικονική αντίληψη αναπαράγοντας ανάμεσα σε άλλα ως «μετα-ταξική» συνισταμένη τις έννοιες της «μετα-βιομηχανικής» κοινωνίας» (π.χ. η γνώση και η πληροφορία αντικατέστησαν τις πρώτες ύλες ως «πηγές πλούτου») ή του «τέλους των ιδεολογιών».⁶

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο ευνοήθηκε το ρεύμα των προσεγγίσεων (μεταμοντερνισμός, ερμηνευτική, κονστρουκτουβισμός, μικρό-κοινωνιολογία, οικολογία, εθνομεθοδολογία) που βασίζονται στον επιστημολογικό σχετικισμό, στον εμπειρισμό, στις αναλύσεις μικρό- επιπέδου, στην πολυσημία/πολιτισμική διαφορά, στους «πολλαπλούς» βιότοπους, στον μεθοδολογικό ατομικισμό κ.α. αρνούμενες τις νεωτερικές (καθολικές) αξίες και τις ολιστικές προσεγγίσεις.⁷ Προσδίδοντας συνεπώς –μεθοδολογικά και επιστημολογικά- έμφαση μόνο στο αιτιατό, το «αντιληπτό», το αποτέλεσμα και το δεδομένο, αποσπώντας τα από το πλαίσιο, τις αντικειμενικές υλικές συνθήκες και τις γενεσιουργές αιτίες που τα δημιουργούν. Αυτές οι προσεγγίσεις που απορρίπτουν την εξήγηση των κοινωνικών φαινομένων με αναλυτική κατηγορία τις κοινωνικές τάξεις, διαχύθηκαν και στον Κυπριακό Ζήτημα.

Κυπριακό Ζήτημα: Ο ιμπεριαλισμός ως ασθένεια, ο εθνικισμός ως σύμπτωμα

Βάσει των ανωτέρω είναι σημαντικό να διευκρινιστεί ένα θεμελιακό ζήτημα που ανακύπτει ως απόρροια των δυναμικών (και όχι στατικών) φάσεων από τις οποίες περνάει το Κυπριακό. Το ζήτημα αυτό είναι εξαιρετικά σημαντικό καθώς αφορά άμεσα τον ίδιο τον προσανατολισμό που πρέπει να πάρει ο ταξικά προσδιορισμένος και διεθνιστικά στρατευμένος αγώνας στην Κύπρο. Σχετίζεται με το γεγονός ότι διάφορες αναλύσεις που προέρχονται από την ευρύτερη αριστερά (και όχι μόνο) για το Κυπριακό είτε αγνοούν το ρόλο του εθνικισμού, είτε διαγράφουν από το λεξιλόγιο τους τον ιμπεριαλισμό. Από τη μια ένας αόριστος αντί-ιμπεριαλισμός χωρίς αντί-εθνικιστικό περιεχόμενο στην παρούσα ιστορική βαθμίδα εξέλιξης και υπό τις ιδιαίτερες συνθήκες του Κυπριακού ζητήματος είναι: είτε ένας κυνικά υποκριτικός σοσιαλσοβινισμός είτε μια μικροαστική εθνικιστική αντίληψη. Από την άλλη, ένας αφηρημένος αντί-εθνικισμός χωρίς αντί-ιμπεριαλιστικό περιεχόμενο, παραμένει ένας κατ' επίφαση και κατ' όνομα αντί-εθνικισμός. Παραμένει ένας αντί- εθνικισμός που εύκολα μπορεί να τύχει εργαλειακής χρήσης ακόμα και από το έτερο αστικό ρεύμα, αυτό δηλαδή, του νεοφιλελεύθερου κοσμοπολιτισμού.

Εξετάζοντας προσεχτικότερα την πιο πάνω θέση παρατηρούμε ότι διαλεκτικά «υπάρχει ένα ακόμα θεμελιακό κοινό σημείο ανάμεσα στον πιο λυσσαλέο εθνικιστή και τον πιο αποφασισμένο νεοφιλελεύθερο “αντι-εθνικιστή”»: η από κοινού τους ιδεολογική επένδυση στο έθνος (σ' αυτό το έθνος για τον εθνικιστή, σε οποιοδήποτε άλλο τυχαίνει να είναι οικονομικά ισχυρότερο για τον “αντιεθνικιστή”) είναι επίσης μια από κοινού δήλωση της πρόθεσης καταστολής της κατηγορίας της τάξης: για τον εθνικιστή το έθνος είναι η μεταφυσική υπέρβαση των ταξικών ανταγωνισμών, για τον νεοφιλελεύθερο “αντι- εθνικιστή” είναι ο μεταφυσικός ορίζοντας της ανεπίδεκτης κατωτερότητας των υποτελών, τους οποίους δηλώνει αδιαλείπτως την επιθυμία του να μαντζάρει για λογαριασμό κάποιου άλλου έθνους.»⁸

Αυτού του τύπου ο «αντί-εθνικισμός» είναι τέτοιος, λοιπόν, που μπορεί να οδηγήσει ασυνείδητα ή ενσυνείδητα στην υιοθέτηση θέσεων του «αντίπαλου» ή κάποιου άλλου εθνικισμού, να καταστεί επομένως ένας αντεστραμμένος εθνικισμός. Είναι γι' αυτό το λόγο που «η παρωδία αντίθεσης ανάμεσα σε κάτι που ονομάζεται εθνικισμός και κάτι που ονομάζεται “αντι-εθνικισμός” είναι απλώς ένα ακόμα μέσο συσκότισης του δρόμου προς τον μαρξισμό και προς τον κομμουνιστικό μετασχηματισμό.»⁹

Κατά συνέπεια, ενώ έχουμε άμεσο καθήκον να αντιπαλέψουμε, να συγκρουστούμε με τον εθνικισμό και κάθε σοβινιστική έκφανση του, να αναχαιτίζουμε δυναμικά τον εκφασισμό- εθνολαϊκισμό και τις συντηρητικές αναδιπλώσεις της κοινωνίας, δεν πρέπει να μας διαφεύγει ούτε στιγμή ότι ο εθνικισμός αποτελεί το σύμπτωμα. Και όπως για κάθε σύμπτωμα υπάρχει μια ασθένεια που το προκαλεί και το τροφοδοτεί, έτσι και ο εθνικισμός συνιστά το σύμπτωμα μιας ασθένειας. Η ασθένεια, λοιπόν, στο πλαίσιο της οποίας εκδηλώνεται το σύμπτωμα του εθνικισμού δεν είναι άλλη από τον καπιταλισμό. Ο (αστικός) εθνικισμός εμφανίζεται ως ιδεολόγημα κατά το ιστορικό στάδιο του καπιταλιστικού

κοινωνικού μετασχηματισμού. Ως εννοιολογικό εργαλείο της αστικής τάξης κατά τη μετάβαση από τις φεουδαρχικές στις καπιταλιστικές παραγωγικές σχέσεις χρησιμοποιείται στη θεσμική συγκρότηση του έθνους-κράτους, στην αστικοποίηση των κοινωνικών σχέσεων και στην κατοχύρωση της καπιταλιστικής πολιτικό-οικονομικής εξουσίας.

Γι' αυτό λοιπόν είναι σημαντικό να μην αποπροσανατολίζεται η πολιτική μας εστίαση από την ίδια την ασθένεια. Ως παρομοίωση, θα μπορούσε να λεχθεί ότι όπως κάθε ασθένεια έχει το πρώιμο και το προχωρημένο της στάδιο, έτσι και ο καπιταλισμός έχει τα δικά του στάδια βάσει των οποίων διαμορφώνεται. Έχει δηλαδή τα μεταβατικά και εξελιχτικά στάδια του. Το προχωρημένο στάδιο του καπιταλισμού δεν είναι άλλο από το μονοπωλιακό, αυτό που ο Λένιν επιστημονικά αποκρυστάλλωσε ως το ανώτατο στάδιο ανάπτυξης του καπιταλισμού: ο ιμπεριαλισμός.¹⁰ Πρέπει, επομένως, συνειδητά και αποφασιστικά να αντιμετωπίζουμε το σύμπτωμα του εθνικισμού και την εξάπλωση του αλλά ταυτόχρονα να επικεντρωνόμαστε και στην «ίση» της ασθένειας, την αντιπαράθεση δηλαδή με τον ιμπεριαλισμό. Να μην περιορίζουμε την ανάλυση και τη δράση μας αποκλειστικά γύρω από το επιφανινόμιο. Να προεκτείνουμε την κριτική τοποθέτηση και τον ακτιβισμό μας, όχι μόνο στους όποιους αντικατοπτρισμούς του εποικοδομήματος (εθνικισμό, σοσιαλσοβινισμό, σοσιαλφασισμό, κοσμοπολιτισμό) αλλά και στην ίδια τη βάση από την οποία καθρεφτίζονται τα ανωτέρω.

Η μόνη διεθνιστικά συνεπής και ταξικά προσδιορισμένη επωδός μέσα από την οποία δύναται να διεξαχθεί αυτός ο αγώνας, δεν είναι άλλη από την μαρξιστική-λενινιστική αρχή του: προλεταριακού διεθνισμού. Αυτή η αρχή είναι η μόνη που κάνει να ξεχωρίζουν από κάθε εθνότητα/πολιτισμό τα δημοκρατικά-σοσιαλιστικά στοιχεία, συνενώνοντας τους εκμεταλλευόμενους όλων των εθνотήτων στο πλαίσιο της ταξικής ενότητας και στη βάση ενιαίων υλικών ταξικών συμφερόντων. Αυτά τα στοιχεία και αυτή η δια-εθνοτική προλεταριακή ενότητα αντιπαράβλλονται απέναντι στον αστικό πολιτισμό και τον αστικό εθνικισμό κάθε έθνους. Όπως τονίζει, προσφυώς, ο ίδιος ο Λένιν εφαρμόζοντας την αρχή αυτή στο «εθνικό ζήτημα» της Ρωσίας:

«Αν ο Ουκρανός μαρξιστής αφήσει να τον παρασύρει το εντελώς δικαιολογημένο και φυσιολογικό μίσος του ενάντια στους μεγαλωώσους καταπιεστές ως το σημείο που να μεταφέρει στον προλεταριακό πολιτισμό και στην προλεταριακή υπόθεση των μεγαλωώσων εργατών έστω και ένα μόριο αυτού του μίσους, έστω και μόνο κάποιο αίσθημα αποξένωσης, ο μαρξιστής αυτός θα κατρακυλήσει έτσι στο βάλτο του αστικού εθνικισμού. Με τον ίδιο ακριβώς τρόπο θα κατρακυλήσει στο βάλτο του εθνικισμού, όχι μόνο του αστικού, αλλά και του μαυροεκατονταρχίτικου, και ο μεγαλωώσος μαρξιστής, αν ξεχάσει έστω και ένα λεπτό το αίτημα της πλήρους ισοτιμίας των ουκρανών [...] Οι μεγαλωώσοι και οι ουκρανοί εργάτες πρέπει να υπερασπίζονται μαζί και – όσο ζουν στα πλαίσια ενός κράτους – με την πιο στενή οργανωτική ενότητα και συγχώνευση τον κοινό ή διεθνικό πολιτισμό του προλεταριακού κινήματος [...] Κάθε κήρυγμα χωρισμού των εργατών του ενός έθνους από το άλλο, κάθε επίθεση ενάντια στο μαρξιστικό «αφομοιωτισμό», κάθε αντιπαράθεση σε ζητήματα που αφορούν το προλεταριάτο, του ενός εθνικού πολιτισμού σαν σύνολο σ' έναν άλλο τάχα ενιαίο εθνικό πολιτισμό κλπ., είναι αστικός εθνικισμός, που έχουμε υποχρέωση να τον καταπολεμούμε αμείλικτα.»¹¹

Το ταξικό πλαίσιο ως πεδίο αντικειμενικής σύγκρουσης: Κριτική στις προ-νεωτερικές αντιλήψεις, στον επιστημολογικό σχετικισμό και στο μεθοδολογικό ατομικισμό

Συναφώς, τα επιστημολογικά και μεθοδολογικά εργαλεία της διαλεκτικό-υλιστικής ανάλυσης που συνθέτουν την μαρξιστική-λενινιστική επιστημονική θεωρία, μας επιτρέπουν να παραμένουμε προσηλωμένοι στο υλικό πεδίο εκεί όπου ξεδιπλώνεται η αντικειμενική σύγκρουση: η ταξική. Και ότι πάνω σε αυτή τη σύγκρουση συναρθρώνονται και μορφοποιούνται όλες οι άλλες συγκρούσεις. Αποφεύγοντας έτσι τις όποιες κοινωνικά κονστρουκτουβιστικές, ιδεαλιστικά ανορθολογικές, νέο-

θετικιστικές ή μικρό- κοινωνιολογικές προσεγγίσεις, με τρόπο που η ανάλυση να μην μετατοπίζεται από το πεδίο της ταξικής σύγκρουσης στο πεδίο λ.χ. της εθνοτικής, της πολιτιστικής ή της θρησκευτικής σύγκρουσης. Προσεγγίσεις που κατάδηλα μελετούν αφηρημένα το αιτιατό και αρνούνται την εξήγηση της αίτιας, εστιάζουν αποκλειστικά στο αποτέλεσμα και αγνοούν το πλαίσιο. Τέτοιες προσεγγίσεις, που παραμένουν εγκλωβισμένες σε προ-νεωτερικές παραδοσιακές αντιλήψεις ή εντάσσονται στο ρεύμα του μεταμοντερνισμού αρνούμενες την αντικειμενική πραγματικότητα και τα καθολικά σχήματα σύλληψης των ιστορικών φαινομένων (την ταξική πάλη ως ερμηνευτικό αξίωμα της παγκόσμιας ιστορικής κίνησης), ενώ πολλές φορές παρατηρείται μια αόριστη «τυχαιοποίηση» ή μηχανιστικά νατουραλιστική (μη) κατανόηση της ίδιας της ιστορικής προόδου.

Κυρίαρχη συνεπαγωγή αυτών των αναλύσεων, που αρνούνται την ταξική ανάγνωση των ιστορικό-κοινωνικών φαινομένων, είναι ότι «οι τριβές και τα προβλήματα θα πρέπει να αναζητούνται και να εντοπίζονται στην κοινωνικο-πολιτισμική σφαίρα και όχι στην κοινωνικο-οικονομική σφαίρα.»¹² Τέτοια αναζήτηση δεν είναι παρά μια αποσπασματική μελέτη μόνο του συμπτώματος, όπως αναφερθήκαμε ανωτέρω, που «έχει ως μεθοδολογική συνέπεια την ανάδειξη πλευρών, που σε μια ταξική ανάλυση της κοινωνίας αποτελούσαν στοιχεία των υπερδομών, σε κύριο πεδίο των πολιτικών και κοινωνικών συγκρούσεων.»¹³ Η πλειοψηφία των αναλύσεων αυτών αντλούν «νομιμοποιητικό» έρεισμα «από τον επιστημολογικό σχετικισμό της Μετανεωτερικότητας και την απόρριψη ολιστικών προσεγγίσεων για την κοινωνία και τη στροφή προς μικροκοινωνιολογικές- εθνομεθοδολογικές προσεγγίσεις με στόχο την ανάδειξη της διαφοράς, της πολυσημίας»¹⁴ εγκαταλείποντας τη δυνατότητα σχηματισμού καθολικών σχημάτων σύλληψης του κόσμου.

Επομένως, αναπόφευκτα διολισθαίνουν προς ένα ακραίο σχετικισμό, μια ακραία υπαγωγή όλων των εξελίξεων σε πολλαπλές «αλληλοσυγκρουόμενες» υποκειμενικές ερμηνευτικές αναπαραστάσεις (narratives), σε αφηγήματα κατασκευασμένα δια του λόγου (discourse) και προσδίδουν έμφαση στις αντανakλαστικές επιδράσεις και όχι στο αντικείμενο που προκαλεί την αντανάκλαση. Οι πλείστες τέτοιων προσεγγίσεων ως εκδοχές του (μετά)δομισμού έχουν ούτως ή άλλως ως βασικό αξίωμα και επιστημολογική παραδοχή ότι η πραγματικότητα αποτελεί κοινωνική κατασκευή και επομένως υφίστανται «πολλές πραγματικότητες». Έτσι, για όσους υιοθετούν τέτοιες οπτικές αναλύσεις, μιας και αυτό που χρειαζόμαστε είναι μια ανακατασκευή της πραγματικότητας συμβιβάζοντας διάφορα αφηγήματα, αρκεί απλά να χρησιμοποιήσουμε το λόγο (discourse) ως το διαρκές μέσο προς αυτόν το σκοπό (στο πλαίσιο του εποικοδομηματος). Παίρνοντας το ζήτημα όχι στην ολότητα του, από-αντικειμενικοποιώντας και από-καθολικοποιώντας το, δίνεται από διάφορα μικροαστικά στρώματα και νέο-αριστερούς διανοούμενους μια «υπέρμετρη σημασία στην επικοινωνία σε μια, συχνά αυτοαναφορική και έξω από τις πραγματικότητες της εργατικής τάξης, αναπαραγωγή ιδεών, νομιζόμενοι πως με σωστή επικοινωνιακή προώθηση μπορεί να αλλάξει τις αντικειμενικές υλικές συνθήκες αφού αλλάζει το "αφήγημα".»¹⁵

Ένα ιδεαλιστικού τύπου, συνεπώς, υπερβατικό άλμα του «διαλεκτικού κονστρουκτουβισμού» σε αντιδιαστολή με το διαλεκτικό άλμα που χρειαζόμαστε στο πεδίο των υλικών και αντικειμενικών συνθηκών. Το τελευταίο αγγίζει την ουσία του Κυπριακού ως «εθνικού ζητήματος», και σε σχέση με μια άλλη πτυχή, παραμένοντας κρίσιμο για το ίδιο το εργατικό ταξικό κίνημα της Κύπρου. Το κατά πόσο δηλαδή (έστω και) επιμέρους στοιχεία της οικονομικής βάσης και κατ' επέκταση του πολιτικό-κοινωνικού εποικοδομηματος (συμπεριλαμβανομένων των εργασιακών σχέσεων-συνθηκών, της κοινωνικής ασφάλισης, της υγείας, της βιομηχανίας, του εμπορίου, του ενιαίου φορολογικού συστήματος, της ελευθερίας διακίνησης/εγκατάστασης, των εκλογικών διαδικασιών) θα ενοποιηθούν δυναμικά μέσα από μια συνταγματική διευθέτηση του Κυπριακού Ζητήματος ή κατά πόσο θα εδραιωθεί μια μόνιμη αμετάτρεπτη διαίρεση.

Η υφιστάμενη κατάσταση της συνεχιζόμενης εισβολής-κατοχής, όπου σε επίπεδο υλικών συνθηκών

(εδαφικών, οικονομικών, κοινωνικών, πολιτικών) ο λαός της Κύπρου παραμένει διαιρεμένος εθνοτικά, έχει εγκλωβίσει εκείνες τις χειραφετικές διεργασίες που θα επέτρεπαν μια διαλεκτική, δυναμική διαδικασία άρσης των εθνοτικών διαχωρισμών. Το εθνοτικό στοιχείο, λόγω αυτού του κοινωνικό-πολιτικού καθεστώτος πραγμάτων, παραμένει ως το «κυρίαρχο πλαίσιο» προσέγγισης της κοινωνικής συγκρότησης της Κύπρου και αναπόδραστα θα καθορίσει μια πολιτειακή ανασύσταση του κυπριακού κράτους. Δεδομένης αυτής της παραμέτρου, το ζήτημα ύπαρξης (από τώρα έστω και μέσα στις δυσμενείς συνθήκες της ντε φάκτο διχοτόμησης) διαδικασιών/πρακτικών που να μετατοπίζουν το πλαίσιο δράσης, από το αμιγώς εθνοτικό (προπολιτικό) προς το ταξικό (πολιτικό), καθίσταται καταλυτικής σημασίας. Να από-πολιτικοποιείται, δηλαδή, μέσα από αυτές τις διαδικασίες η εθνοτική διάσταση της κοινωνικής ταυτότητας και να πολιτικοποιείται η ταξική της υπόσταση.

Ταυτόχρονα, όλο και πιο έντονα παρατηρείται η ανάδυση προσεγγίσεων από διάφορους διανοούμενους, εκπροσώπους των μικρών και μεσαίων αστικών στρωμάτων, που εδράζονται σε ένα «μεθοδολογικό ατομικισμό» θέτοντας τα άτομα ως κεντρικές μονάδες ανάλυσης και πρωταρχικές αναλυτικές κατηγορίες. Συνέπεια τούτων των προσεγγίσεων (ερμηνευτική) είναι να κατανοείται η κοινωνική πραγματικότητα και η ιστορική κίνηση (εν προκειμένω και ο,τι αφορά την εξέλιξη του Κυπριακού Ζητήματος) μέσω των ατομικών επιθυμιών, των προθέσεων, των κινήτρων, της δράσης και των επιλεκτικών δυνατοτήτων που έχουν τα ατομικά υποκείμενα. Ότι το Κυπριακό Ζήτημα, συνεπώς, μπορεί να διευθετηθεί αρκεί να επιδειχθεί η απαιτούμενη «βούληση» από δύο ατομικά υποκείμενα, ότι αρκεί να ενεργοποιηθούν, με βιταλιστική ορμή, τα «ένστικτα» λύσης αφενός από τον Αναστασιάδη και αφετέρου από τον Ακιντζί. Τέτοια αναλυτική προσέγγιση, απολήγει στο συμπέρασμα ότι κύρια και πρωταρχική αιτία για το ότι το Κυπριακό Ζήτημα στην παρούσα ιστορική φάση δεν διευθετείται είναι επειδή ο Αναστασιάδης π.χ. αποφάσισε να μπει σε προεκλογική εκστρατεία ή στο ότι ο Ακιντζί π.χ. σκλήρυνε τη θέση του σε ορισμένα ζητήματα. Χωρίς να σημαίνει ότι αυτά δεν συμβαίνουν, θα πρέπει πίσω από αυτά να αναζητηθούν οι αιτίες, να αναζητηθεί το συγκεκριμένο, η αφετηρία, το πρωτεύον και όχι απλά να παίρνουμε το δεδομένο, το επιφανόμενο, και το αιτιατό (κατά τρόπο αόριστο) ως αυθύπαρκτο αιτιολογικό στοιχείο. Τούτο, λοιπόν, έχει ως μεθοδολογική προέκταση να αποδεσμεύεται, να αποκόπτεται το Κυπριακό Ζήτημα από το ιστορικό-υλιστικό του πλαίσιο (ακόμη και αν δεν είναι η συνειδητή επιλογή όσων υιοθετούν τέτοιες θέσεις), από τα γεωοικονομικά-γεωπολιτικά- γεωστρατηγικά συμφέροντα που το περιβάλλουν, τα περιφερειακά δόγματα ασφαλείας, τις σφαίρες επιρροής και ισχύος, αλλά και τους στόχους που θέτουν διάφορα συλλογικά (υπερατομικά) υποκείμενα/δρώντες τόσο εντός όσο και εκτός Κύπρου. Παρατηρώντας πολλές συζητήσεις που διεξάγονται εντοπίζουμε ότι το «διαπραγματευτικό τραπέζι» αποκτά μια εξωιστορική διάσταση, λες και δεν καθρεφτίζει ένα ισοζύγιο δυνάμεων/συμφερόντων που πατά σε υλικό έδαφος. Επιπρόσθετα, πολλές φορές παρουσιάζεται ότι είναι η «ατομική πολιτική βούληση» στο τραπέζι των συνομιλιών που θα κινήσει την ιστορία, και όχι ότι είναι οι ιστορικές εξελίξεις στο υλικό υπόστρωμα που θα κινήσουν την «ατομική πολιτική βούληση».

Επαναφορά του σημαίνοντος στο σημαινόμενο

Υπό το φως των πιο πάνω, δεν μπορούμε παρά να επιμένουμε και να τονίζουμε πιο εμφαντικά από ποτέ την επικαιρότητα και την αναγκαιότητα να μην εκφεύγουν τα εργαλεία ανάλυσης μας από το ταξικό πλαίσιο και εν γένει τις κοινωνικές τάξεις, χωρίς αυτό να σημαίνει επ' ουδενί την άρνηση εξέτασης όλων των επιφανομένων, συμπτωμάτων και αποτελεσμάτων. Επισημαίνεται, συνεπώς, ότι το Κυπριακό δεν είναι (απλά) ένα πρόβλημα σύγκρουσης μεταξύ του ελληνικού και του τουρκικού εθνικισμού, ούτε (μόνο) ζήτημα ανταγωνισμών ανάμεσα στις ντόπιες/περιφερειακές άρχουσες τάξεις, και ούτε στενά (αποκλειστικά) θέμα τουρκικής αναθεωρητικής πολιτικής. Την ίδια στιγμή προφανώς και η επίδειξη «βούλησης» και «τόλμης» από τους δύο ηγέτες δεν αρκεί για να τελεσφορήσει η διαδικασία διευθέτησης του Κυπριακού Ζητήματος. Η ανάλυση του Κυπριακού δεν μπορεί να το αποσπά από την επισταμένη εξέταση των γενικών συμφερόντων (και των επιμέρους

διαφορών/διαπάλεων που υπάρχουν στο εσωτερικό) του δυτικού ευρωπαϊστικού ιμπεριαλισμού (ΗΠΑ, Εγγλέζοι, Ε.Ε.) στην περιοχή της Αν. Μεσογείου ούτε να το αποκόπτεi από τις εξελίξεις στις υπόλοιπες εστίες επέμβασης του ιμπεριαλισμού (π.χ. Μέση Ανατολή – Συριακό, Κουρδικό, Παλαιστινιακό, Υεμένη-, Β. Αφρική, Ουκρανία).

Βάσει αυτού επισημαίνεται, επίσης, ότι μια ανάλυση για το Κυπριακό Ζήτημα δεν μπορεί να θέτει συγκυριακά όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν την εξέλιξη του (οικονομία, πολιτική, ιδεολογία, κουλτούρα, ατομική βούληση κ.α.) σε μια μη ιεραρχική δομή. Πόσο μάλλον η σχέση οικονομικής βάσης και υπερδομής να αντιστρέφεται σχετικοποιώντας την πρωταρχική αιτία (π.χ. ιμπεριαλισμός) και ανάγοντας ένα δευτερεύων παράγοντα ως τον πρωταρχικό (π.χ. εθνικισμός, σοβινισμός, βούληση). Τέτοιες προσεγγίσεις αποδεσμεύουν το σημαίνον (πρακτική) από το σημαινόμενο (δομές) και διολισθαίνουν στη φетиχοποίηση του δεδομένου, αποσπώντας το από τις κοινωνικό-οικονομικές διεργασίες που το παράγουν. Τονίζεται ότι στο παρόν κείμενο δεν επιχειρείται μια λεπτομερής ανάγνωση και εξέταση αυτών των ιμπεριαλιστικών συμφερόντων και σχεδιασμών (θα γίνει σε μεταγενέστερο στάδιο), αλλά να αναδειχθεί η καθ' αυτή σημασία μιας ταξικής ανάλυσης/προσέγγισης εν σχέση με την κατανόηση του Κυπριακού ζητήματος.

Μια τέτοια ανάλυση μας δείχνει τον πρακτικό δρόμο, το γνήσια επαναστατικό ταξικό δρόμο με θεμελιακό στόχο και προοπτική το σοσιαλιστικό-κομμουνιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας. Βέβαια, όχι ως ένα εγχειρίδιο εγγυημένης και απρόσκοπτα διασφαλισμένης επιτυχίας, αλλά ως πυξίδα που σε κατευθύνει μεν προς την αντικειμενικά ορθή πορεία, που χρειάζεται όμως δε την ενεργητική δράση για αντιμετώπιση των εμποδίων που θα συναντήσεις.¹⁶ Μέσα από αυτό το δρόμο περνά το Κυπριακό Ζήτημα και οι εγγενείς στοχεύσεις του κυπριακού εργατικού κινήματος (και των κοινωνικών συμμάχων του). Προφανώς ο τερματισμός της παράνομης στρατιωτικής κατοχής και η (επαν)ενοποίηση του κυπριακού λαού ως πολιτειακού υποκειμένου, και κατ' επέκταση της εργατικής τάξης ως πολιτικού υποκειμένου, δεν σηματοδοτούν από μόνα τους μια αυτοτελή νίκη απέναντι στον καπιταλισμό-ιμπεριαλισμό.

Παρόλα αυτά, υπό συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις, θα είναι ένα προοδευτικό βήμα για να πάρουμε την ιστορία μπροστά, να βελτιώσουμε τις συνθήκες μέσα από τις οποίες πρέπει να διεξαχθεί η ταξική πάλη, να δημιουργήσουμε τις πρώτες ρωγμές στο σύστημα των καταπιεστικών και εκμεταλλευτικών σχέσεων. Βέβαια, αυτοί οι όροι και οι προϋποθέσεις δεν μπορούν να τίθενται κατά τρόπο ουσιοκρατικό και αόριστο πίσω από ένα κενό σύνθημα «ειρήνης» που εξυπηρετεί στο περιεχόμενο του συγκεκριμένου σχεδιασμού εις βάρος των συμφερόντων του εργατικού κινήματος. Η μαρξιστική θέση δεν μπαίνει στην ίδια γραμμή με την αστική ρεφορμιστική θέση που συσκοτίζει και αποκρύβει τα συμφέροντα που υπάρχουν πίσω από «ειρηνευτικές διαδικασίες». Αντιθέτως, όπως τονίζει ο Λένιν,

«ο αγώνας για μια τέτοια ειρήνη δεν συνίσταται στην επανάληψη γενικών,

κούφινων, αγαθών και μελιστάλακτων πασιφιστικών φράσεων, που δεν λένε τίποτε και ούτε

υποχρεώνουν σε τίποτε, οι οποίες στην πράξη μόνο εξωραϊζουν την ιμπεριαλιστική βρομιά,

αλλά στο να διακηρύξουμε στους λαούς την αλήθεια.»¹⁷

Με τον ίδιο τρόπο, σε τέτοιες εκτιμήσεις που αφορούν μια «ειρηνευτική διαδικασία» και συνεπώς σε ο,τι αφορά το Κυπριακό Ζήτημα, η ταξική ανάλυση δεν πρέπει να διολισθαίνει σε «φιλισταϊκές κοινοτοπίες, ξεχνώντας τη συγκεκριμένη ιστορική κατάσταση, τη συγκεκριμένη πραγματικότητα της πάλης μεταξύ των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων.»¹⁸ Γιατί ακριβώς «'οι κατ' αρχήν συμφιλιωτές'» θα δοκιμάσουν να σερβίρουν την πλαστογράφιση του μαρξισμού με το πνεύμα, λ.χ., ενός τέτοιου

συλλογισμού: Οι μεταρρυθμίσεις δεν αποκλείουν την επανάσταση, η ιμπεριαλιστική ειρήνη, με ορισμένες “βελτιώσεις” των συνόρων των εθνοτήτων ή του διεθνούς δικαίου ή των εξόδων του προϋπολογισμού για εξοπλισμούς κτλ., είναι δυνατή παράλληλα με το επαναστατικό κίνημα ως “ένα από τα στοιχεία ανάπτυξης” αυτού του κινήματος και τα λοιπά και τα παρόμοια.»¹⁹ Εδώ μπαίνουν και τα καθήκοντα του εργατικού-λαϊκού παράγοντα σε ταξική, δια-εθνοτική βάση για άμεση παρέμβαση στο προσκήνιο της ιστορίας, όχι όμως ως χειροκροτητή του ενός ή του άλλου τμήματος της αστικής τάξης, αλλά θέτοντας ως πολιτικό υποκείμενο τα δικά του συμφέροντα, τις δικές του ανάγκες. Εγγράφοντας τους αγώνες του σ’ ένα ευρύτερο διεθνιστικό πρόταγμα χειραφέτησης των λαών τόσο σε περιφερειακό όσο και σε οικουμενικό επίπεδο.

Σημειώσεις:

1. Βλ. Αλεξίου, Θ., ‘Η πολιτική οικονομία της διαπολιτισμικότητας, Θέσεις - τριμηνιαία επιθεώρηση
2. Βλ. Lash, S., 1990, A Sociology of Postmodernism, Routledge, London
3. Βλ. Wright, E.O., 1997, Class Counts Comparative Studies in Class Analysis, Cambridge University Press, Cambridge
4. <http://www.cyprusprofile.com/en/economy>
5. Κωνσταντίνου, Κ., ‘Βιομηχανικό προλεταριάτο στην Κύπρο: Η βιομηχανία Fast Food’ <https://aegean.academia.edu/ConstantinosConstantinou>
6. Ζέρβας, Β., ‘Οι (αυτ)απάτες της «μεταβιομηχανικής» κοινωνίας’, Praxis Review -ηλεκτρονικό περιοδικό-, 5-3-2017
7. Αλεξίου, Θ., ‘Κοινωνικές και επιστημολογικές συνισταμένες των προσεγγίσεων μικρό-επιπέδου’ στο Χ. Δεμερτζόπουλος, Μ. Σπυριδάκης (επιμ) (2004), Ετερότητες, Αθήνα, Μεταίχμιο
8. http://leninreloaded.blogspot.com.cy/2011/12/blog-post_28.html (Ο νεοφιλελευθερισμός ως αντεστραμμένος εθνικισμός)
9. Ο.π.
10. Β.Ι. Λένιν, 1917, «Ο Ιμπεριαλισμός, το ανώτατο στάδιο του καπιταλισμού»
11. Β.Ι. Λένιν, 1913, «Κριτικά σημειώματα πάνω στο εθνικό ζήτημα», σελ. 33
12. Αλεξίου, Θ., ‘Από τις κοινωνικές τάξεις στις στρατηγικές ταυτότητας. Αναδιάρθρωση της παραγωγής και νέα κοινωνικά κινήματα’, ΘΕΣΕΙΣ, Τεύχος 79, περίοδος: Απρίλιος - Ιούνιος 2002, σ.σ. 67 - 84
13. Ο.π.
14. Ο.π.
15. <http://agkarra.com> (Αστικός ιδεαλισμός ως σύγχρονη αριστερή θεωρία)
16. Ο Μαρξ και ο Ένγκελς διατύπωναν πάντα ότι «η διδασκαλία μας δεν είναι δόγμα, μα καθοδήγηση για δράση» (Βλ. Κ. Μαρξ και Φρ. Ένγκελς, 1953, Διαλεχτά Γράμματα, σελ. 396-399)
17. <https://www.marxists.org/archive/lenin/works/1917/jan/01.htm> V.I. Lenin, 1917, Bourgeois Pacifism and Socialist Pacifism
18. Ο.π.
19. Ο.π.

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση, Αγκάρρα (Ομάδα), Ηλεκτρονικά Άρθρα, Δεκαετία 2010-2019, 2017, Απροσδιόριστη Τοποθεσία, Κυπριακό Πρόβλημα

From:

<https://movementsarchive.org/> - Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:

https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:digital:agkarra:class_analysis_cyprob&rev=1601369116

Last update: **2025/04/20 19:41**

